

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

6 § Yleinen varautumisvelvollisuus vastaa pääosin nykyistä 12 §. Pykälässä veloitetaan hyvinvointialuetta varautumaan valmiuslain lisätoimivaltuuksien käyttöön. Lakisääteisten tehtävien ja lisätoimivaltuuksien käytön osalta uudessa pykälässä tulisi huomioida lakisääteisten tehtävien hoitamista tukevat hankinnat yksityisiltä palveluntuottajilta.

7 § eli riskien arvioinnin ja hallinnan osuus perustuu kansallisiin ja alueellisiin riskiarvioihin. Myös Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen on huolehdittava riskiarvionsa ajantasaisuudesta sekä seurattava tunnistamiensa riskien toteutumista ja mahdollisessa häiriötilanteessa ryhdyttävä viipymättä tilanteen hallintaan saattamiseksi ja sen vaikutusten rajoittamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Muotoilu jättää osin epäselväksi koskeeko se hyvinvointialueeseen kohdistuvia uhkia vai jatkuvuudenhallintaa. Lisäksi avoimeksi jää ovatko CER-lain vaatimat toimenpiteet riittävät. Myös arvioinnin riittävä taso jää tulkinnanvaraiseksi.

8 § koskee valmiussuunnitelmaa ja muuta varautumisen suunnittelua. Siihen sisältyy velvoite huolehtia varautumisen suunnittelun asianmukaisesta järjestämisestä. Luonnoksesta ei selviä, tuleeko esimerkiksi Itä-uudenmaan hyvinvointialueella olla 3. momentin minimivaatimukset sisältävä valmiussuunnitelma, eikä se koskevatko vaatimukset sektorikohtaisia suunnitelmia. Olisi myös tarpeen tarkentaa, kuka asianmukaisuutta valvoo, Lupa- ja valvontavirasto vai ministeriö.

Muotoilussa ei avata riittävästi velvoitteen täyttämisen edellytyksiä - niitä ovat riittävät henkilöstö- ja muut resurssit sekä henkilöstön perehdyttäminen asianmukaisella tavalla.

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

9 § varautumisen ohjaus, valvonta ja yhteensovittaminen tarkoittaa, että kukin ministeriö ohjaa ja valvoo varautumista ja yhteensovittaa sitä toimialallaan tarvittavilta osin yhteistyössä muiden ministeriöiden sekä toimialansa yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa. Tämä ei tuo uutta hyvinvointialueille. Hyvinvointialueita ohjaa kolme eri ministeriötä. Lakia valmistellessa olisi huomioitava, että se on näiltä osin linjassa 8 §:n 3. momentin kanssa. Lisäksi tulee kehittää toimivia käytäntöjä yhteistyöhön kansalaisyhteiskunnan puolella toimivien yritysten kanssa. Hyvinvointialueen näkökulmasta on tarpeen varmistaa, että poikkeusolojen johtaminen on käytännön tasolla yhteensovitettu teknisesti ja organisatorisesti. Jokaisen tahon toimivaltuudet ja roolit tulee olla selvästi sanoitettu lakiin.

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

25 § tärkeysjärjittelyjen yhteensovittaminen voi koskea hyvinvointialueita tilanteessa, missä säädetään jonkin kriittisen materiaalin osalta mille toimijalle se ensisijaisesti annetaan. Avoimeksi jää, mistä Valtioneuvosto saa tarvemäärityksen ja miten turvataan, että hyvinvointialueen sektorikohtaiset tarpeet tulevat huomioiduksi.

26 § viestinnän tehostamisesta poikkeusoloissa ja tiedotusten julkaisuvelvollisuudesta tulee jatkossakin huomioida sähkökatkojen tilanne sekä sanomalehtiin painettujen viranomaistiedotteiden painajien ja jakelijoiden toimintaedellytysten turvaaminen. Lisäksi tulisi huomioida, että Poikkeusoloissa viestinnän määrä, monikanavaisuus ja kieliversioiden tarve kasvavat huomattavasti, mikä lisää viestintätoiminnon resurssi- ja osaamisvaatimuksia. Säännöksessä on tarpeen tunnistaa myös viranomaisviestinnän operatiivinen toimintavarmuus osana varautumista.

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

29 § koskee säännönmukaisten toimivaltuuksien ensisijaisuutta. Hyvinvointialueellakin lisätoimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisen säännönmukaisin toimivaltuuksin. Epäselväksi jää millä keinoin osoitetaan, että lisätoimivaltuuksien käyttö on tarpeellista ja välttämätöntä. Olisi hyödyllistä tehdä hyvinvointialueille suunnitelma lisätoimivaltuuksien käytön päätöksentekoprosessista.

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

41 § koskee palvelussuhteen ehdoista poikkeamista väestön sosiaali- ja terveydenhuollon, toimeentulon tai turvallisuuden taikka muun yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömän toiminnan välttämättä edellyttäessä, kohdan 15) koskiessa yhtiötä, mikä hoitaa lain nojalla luotsausta, ilmaliikennepalvelua, jäänmurtoa taikka Väyläviraston järjestämismvastuulla olevaa liikenteenohjaus- tai hallintapalvelua. Luonnoksen mukaan tämä voi hyvinvointialueella koskea kaikkia poikkeusoloja. Lisäksi terveydenhuolto ja sosiaalihuolto on molemmat huomioitu 1 momentissa välttämättömäksi toiminnaksi. Kokonaisuus on tärkeä saaristoiselle Itä-Uudellellemalle. Tarvitaan lisätietoja siitä, voidaanko kohta 15) soveltaa tarvittaessa tukipalveluihin.

43 § irtisanomisajan pidentämisestä tarkoittaa, että Valtioneuvoston asetuksella voidaan 11 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa säätää työnantajan oikeudesta ennakolta pidentää työntekijän irtisanomisaikaa, jos se on välttämätöntä mm. väestön sosiaali- ja terveydenhuollon tai turvallisuuden turvaamiseksi. Kohta 15) koskee yhtiötä, mikä hoitaa lain nojalla luotsausta, ilmaliikennepalvelua, jäänmurtoa taikka Väyläviraston järjestämismvastuulla olevaa liikenteenohjaus- tai hallintapalvelua. Olisi tarpeen selvittää, voidaanko kohta 15) soveltaa tarvittaessa myös hyvinvointialueen tukipalveluihin.

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

44 § koskee työvelvollisuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Itä-Uudenmaan hyvinvointialue pitää tärkeänä, että erityinen työvelvollisuus on laajennettu terveydenhuollon ammattilaisten lisäksi koskemaan myös sosiaalihuollon koulutuksen saaneita.

45 § laajentaa väestönsuojelutehtävien suorittamisvelvollisuuden koskemaan evakuointi-, rakentamis- ja väestönsuojeliin liittyviä tehtäviä, mikä on väestönsuojelun tehtävän toteuttamisen kannalta tarpeellinen parannus.

68 § koskee väestön siirtymisvelvollisuutta. Itä-Uudenmaan pelastuslaiton pitää hyvänä, että luonnoksessa määritellään entistä tarkemmin pelastusviranomaisen vastuut väestön siirroissa. Se takaa pelastuslaitokselle lain tasolla laajemmat oikeudet toteuttaa ja johtaa väestön siirtoja.

69 § koskee siirtyneen väestön ilmoitusvelvollisuutta, mikä helpottaa hyvinvointialueen toimintaa evakuoinneissa ja palvelunsiirroissa. 1. momentin loppuosan kirjaus erityispalveluista vaatii tarkennusta, mitä niillä tarkoitetaan.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

73 § koskee ajoneuvon tai aluksen luovuttamista pelastusviranomaisen käyttöön. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos kiittää kirjauksesta, mikä antaa pelastustoimelle mahdollisuuden autojen ja alusten käyttöön.

74 § mahdollistaa väestönsuojeluorganisaatiolle huoneistojen luovutusvelvollisuuden. Kirjaus pitää sisällään väestönsuojelun, mutta se ei koske pelastustoimintaan tarvittavia huoneistoja. Väestönsuojelun toiminnan turvaamisen lisäksi tulisi kyseisessä pykälässä mainita pelastustoiminnan turvaaminen.

77 § koskee siirtyneen väestön majoittamiseen tarvittavien huoneistojen luovutusvelvollisuutta ja 79 § siirtyneen väestön huollossa tarvittavien palvelujen suorittamisvelvollisuutta. Itä-Uudenmaan

hyvinvointialue näkee tärkeänä oikeuden ottaa kiinteistöjä haltuun, vaikka vakituisen asumisen huoneistot onkin rajattu oikeuden ulkopuolelle. Samoin oikeus velvoittaa palveluntuottajia tuottamaan huoltoon ja majoitukseenliittyviä palveluja on tärkeä. Kirjauksesta jää epäselväksi kuka hyvinvointialueella tekee kuvatut päätökset.

79 § käsittelee siirtyneen väestön huollossa tarvittavien palvelujen suorittamisvelvollisuutta. Olisi tärkeää, että lain tasolla hyvinvointialueiden vastuut ovat selvät.

98 § koskeen poikkeamista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatissa toimimisen edellytyksistä. Itä-Uudenmaan hyvinvointialue pitää tärkeänä, että tietyissä poikkeusoloissa sote:lle tulisi kirjauksen mukaan selkeitä helpotuksia ammattihenkilöiden ammatissa toimimisen edellytyksiin (pl. Lääkärit, hammaslääkärit & virkasuhdetta edellyttävät tehtävät). Tämä vaatii kuitenkin vielä erillisen ja tarkemman Valtioneuvoston asetuksen. Valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa asiakas- ja potilasturvallisuus voi olla vaarantunut. Kirjaus jättää epäselväksi kuka tekee arvion ja päätöksen poikkeuksien soveltamisesta.

124 § koskee polttoaineiden saannin varmistamista tietyille viranomaisille tai tiettyyn toimintaan. Itä-uudenmaan hyvinvointialue toivoo pykälän turvaavan polttoaineen saannin myös hyvinvointialueilla.

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltö) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Koskinen Tero

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos/ Itä-Uudenmaan hyvinvointialue - Tero
Koskinen, valmiuspäällikkö, Valmius- ja turvallisuusyksikkö, Itä-Uudenmaan
hyvinvointialue ja Itä-Uudenmaan pelastuslaitos